



## Kulturstipendium - Ansökan

Ärendenummer 230401-KSA-NW57  
Inskickat 2023-04-01 14:00

### Kontaktuppgifter

---

Förnamn  
Efternamn  
Personnummer  
Adress  
Postnummer  
Ort  
Telefon  
E-post

### Kulturstipendium

---

Ange vilket/vilka områden du huvudsakligen är verksam inom? Bildkonst

Jag söker stipendium för kommande projekt, utbildning eller liknande inom något av ovan angivna Se bifogad bilaga. områden (beskriv så tydligt som möjligt)

Bilagor

**Filnamn:** Ansökan\_Projektstipendium\_-\_Bybastun.pdf  
**Beskrivning:** Ansökan projektstipendium - Beskrivning av projekt

## Bybastun



Bild från entrén till den gamla bybastun i Rö.

### Om

Jacob Erixson är född 1986 i Uppsala men sedan 2016 bosatt i Rö i Norrtälje kommun.

Utbildning:

BFA Konstfack, Stockholm, 2009-2012

MFA Royal College of Art, London, 2012-2014

Arbetar som konstnär samt pedagog och huvudlärare på Konstskolan Stockholm för utbildningarna Konstnärlig Grundutbildning och Projektkonst samt tidigare varit gästlärare för masterstudenter på Royal College of Art. Ställt ut på gallerier och muséer i Sverige och internationellt i bland annat Storbritannien, Nederländerna, Taiwan och Serbien.

### Bakgrund

Projektet kretsar kring en bybastu som fanns i Rö i Roslagen från 1950-talet fram till 2017. Bybastun var belägen i källaren i en byggnad centralt i byn som går under namnet Røborgen. Røborgen har tidigare fungerat som byskola samt varit en lokal samlingspunkt i byn då markplanet är utrustat med en aula där olika sammankomster, kulturella evenemang och möten som rörde socknens angelägenheter hölls. En inrättning som på många plan fyllde liknande funktioner som ett medborgarhus. På källarplanet i anslutning till bastun fanns även en gemensam bytvättstuga. Lokalen där bybastun fortfarande finns kvar är i kommunens ägo, byggnaden har dömts ut och är i stort renoveringsbehov men utan några

hyresintäkter och där Fastighetsavdelningen eller Kultur och Fritidsavdelningen inte har inom sitt uppdrag att upprätthålla en bybastu, därför stängdes bastun ned i februari 2017.<sup>1</sup>

När jag för sex år sedan flyttade till byn var det många av dem jag mötte som talade om bybastun, den viktiga funktion den fyllt i lokalsamhället som mötesplats i byn och det relationella och sociala tomrum som uppstod när den stängdes.

Den amerikanske sociologen Ray Oldenburg myntade begreppet den tredje platsen i boken *The Great Good Place*<sup>2</sup> och syftade till platser eller rum som varken är hem eller arbete utan en tredje plats som primärt existerar för socialt utbyte, samtal och dialog. Oldenburg menar att en sådan plats måste uppfylla vissa kriterier för att vara en tredje plats, bland annat att det ska vara en neutral plats där människor från olika samhällsklasser och bakgrund kan mötas, den ska vara inkluderande, jämställd och tillgänglig. Exempel på sådana platser som Oldenburg listar är torg, parker, bibliotek, medborgarhus men kriterierna stämmer också väl överens på de berättelser jag fått om bybastun. Oldenburg lyfter vikten av den typen av inkluderande platser och rum har för civilsamhället, demokrati och samhällsengagemang. Den franske antropologen Marc Augé beskriver i sin bok *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*<sup>3</sup> begreppet icke platser som platser eller rum som tappat sin eller saknar historia, inte är relationella och har förlorat eller inte har någon identitet. Rö precis som många andra orter på landsbygden var tidigare en samhälle som många passerade och stannade vid då det var en genomfartsort, vägen mellan Stockholm och Norrtälje gick genom byn. Byn hade också en tågstation där Roslagsbanan stannade. Det fanns tidigare flera lanthandlar i byn, ett café och längre tillbaka i tiden flera krogar. När vägen drogs om och motorväg byggdes samt tågsträckan lades ned så försvann alla dessa samhällsfunktioner och naturliga lokala mötesplatser. När bybastun stängdes 2017 var det den sista obundna (Kyrka finns i byn) sociala mötesplatsen som försvann. Hur påverkar det ett samhälle när den typen av tredje platser försvinner och riskerar en ort att bli en icke-plats med minskat socialt engagemang och polarisering som följd. Rö har upplevt en stor inflyttning under de senaste åren, men utan relationella rum och naturliga mötesplatser ökar risken för en känsla av alienation, utanförskap och förfrämmande inför platsen man lever på. Detta är frågor som kommer undersökas och lyftas i projektet samt hur konst kan fungera platsskapande, relationellt och kunna projicera alternativa visioner och social förändring på en mindre ort.

## Syfte del 1

Projektet är mångfasetterat och utgår ifrån en frikonst-praktik men är interdisciplinärt då det har angreppspunkter som knyter an till flera olika fält. Projektet kommer bestå utav flera delar där den första delen kommer vara dokumentär och dokumenterande.

Under hösten 2022 och våren 2023 har jag påbörjat ett arbete med att samla berättelser från personer som använde sig utav bybastun under dess existens. Det är berättelser som spänner från 1950-talet fram till idag där jag både velat undersöka den relationella funktionen ett sånt rum har och vikten av en tredje plats för ett lokalsamhälle. Verket skildrar också parallellt berättelserna om en ort och bysamhälle i förändring. Intervjuerna

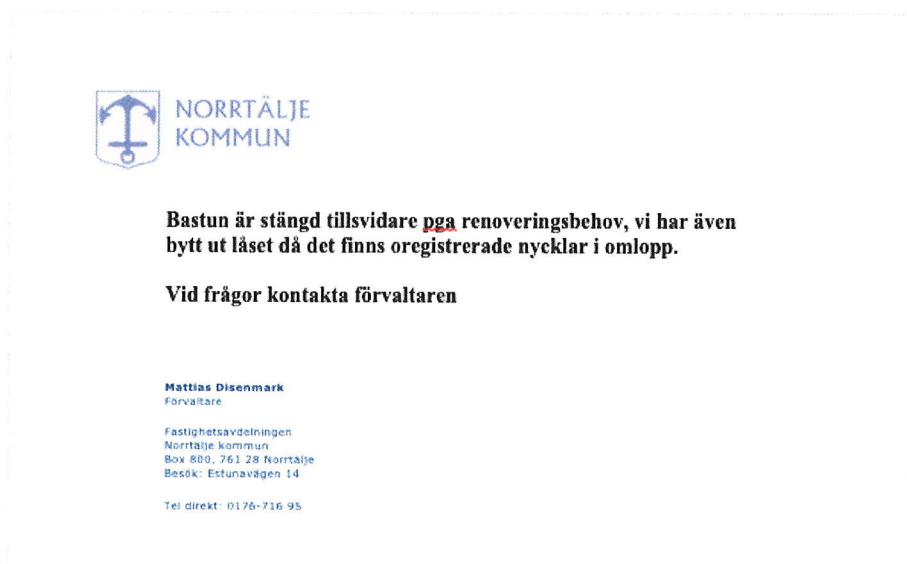
---

<sup>1</sup> Dokument Fastighetsavdelningen Norrtälje Kommun, Anna Rosendahl Fastighetsförvaltare, 2023

<sup>2</sup> *The Great Good Place*, Ray Oldenburg, Da Capo Press, 1982.

<sup>3</sup> *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, Marc Augé, Verso Books, 1992

kommer göras med video och resultera i ett videoverk. Verket kommer ha en konstnärlig utgångspunkt men vara dokumentärt och angränsa till fält som sociologi och antropologi. Efter att ha varit i kontakt med och haft en dialog med Fastighetsavdelningen på Norrtälje kommun har dem gett tillåtelse att dokumentera lokalen för den tidigare bybastun. Dokumentation kommer göras med video, fotografi och field recordings (ljudupptagning). Ljudarbetet kommer att göras i samarbete med Peter Gropman, en lokal journalist med mångårig erfarenhet av att arbeta med ljud och dokumentär för bland annat Sveriges Radio. Tanken är att lokalen även ska 3d-scanas för att på så sätt skapa en virtuell tredimensionell modell av rummet som sedan kommer att skrivas ut med hjälp av 3d-skrivare samt finnas med som en animerad rendering i videoverket. Tanken är att projektet blir en typ av samtids-närtids arkeologi och antropologisk studie av en typ av vardagliga perifera sociala rum vars historia sällan lyfts fram och dokumenteras men som har fyllt en viktig relationell funktion för civilsamhället.



Lapp som sattes upp på dörren till den gamla bybastun av Norrtälje Kommun när den stängdes ned 2017.

## Mål del 1

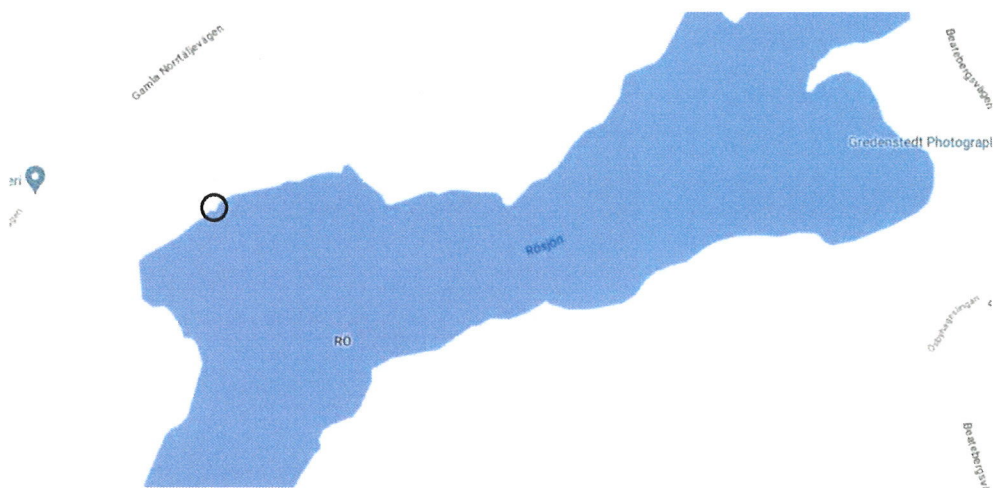
Målsättningen är att projektets första del ska mynna ut i en utställning där video och ljudverk kommer ställas ut tillsammans med fotografi, 3d-Scanningar och paraferalia i form av dokument och arkivmaterial rörande bybastun samt readymade-objekt från den tidigare nedstängda bybastun i form av skyltar och inredning. Målet är att utställningen ska visas lokalt, möjligt Norrtälje Konsthall samt ha en föreläsning om projektet och filmvisning i Rö. Materialet kommer också att delas till hembygdsföreningen i Rö för att på så sätt arkiveras.

## Syfte del 2

Med en utgångspunkt i relationell estetik och deltagarbaserad konst är tanken att projektets andra del ska syfta till att samla personer i byn för att genom en kollektiv konstnärlig process kopplat till historien uppföra en ny fristående och autonom medborgarägd bybastu i byn. Tanken är att samla lokalt hantverkskunnande i byggnationen för att på så sätt skapa ett cirkulärt utbyte av kunskap inom olika fält. I byn finns bland annat personer som sysslar med



snickeri, linodling och vävning, slöjd och konsthantverk samt en lokal syförening och där syftet är att engagera och sammanföra dessa kompetenser i projektet. Dialog har redan startats med en lokal markägare som kommer upplåta en plats i byn för uppförandet av verket. Samtal har också förts med en lokal arkitekt, Sara Persson som kommer att delta genom att rita byggnaden utifrån den medborgardialog kring utförandet som kommer hållas under processen. Målet är att arbeta utifrån ett hållbarhets perspektiv i form av materialval och att om möjligt använda oss av lokal skog för byggnationen. Då jag själv framförallt arbetar med frikonst i relation till pedagogik är ett av syftena att skapa en ingång till konst och konstnärliga processer för det lokala samhället med syftet att visa på konstens möjligheter till socialförändring, socialt engagemang och att arbeta platsskapande.



Karta över Rö med markering för tilltänkt placering av den nya bybastun.

## Mål del 2

Målsättningen med projektets andra del är att genom en kollektiv konstnärlig process skapa en semi-permanent konstnärlig gestaltning som fungerar som en tredje plats, ett rum för relationella möten, socialt utbyte och samtal med förhoppningen om ökat socialt engagemang och social hållbarhet på orten. Som en synergieffekt av projektet är förhoppningen att processen ska kunna bidra till ett kunskapsutbyte inom olika hantverksfält. Målet med projektet är att utgå ifrån ett mikroperspektiv och en mikrohistoria om en lokal bybastu för att på så sätt prata om och starta dialog kring större strukturella frågor i ett makroperspektiv. Det är frågor om polarisering mellan stad och landsbygd men också om en växande polarisering på landsbygden. Inkluderande och icke-kommersiellt styrda mötesytor och rum blir allt mer sällsynta i samhällsbilden i stort med ett rådande samhällsklimat där ekonomisk vinning alltid går före relationella och sociala värden när vårt gemensamma offentliga rum ska kommersialiseras. Bristen på dessa gränsöverskridande rum och mötesytor bidrar till en polarisering, skapar vi och dom och bidrar till socialt utanförskap. Oldenburg menar att en tredje plats fungerar som en leveler, ett brittiskt uttryck som bäst kan beskrivas som utjämnande. Alltså en plats där klass, socioekonomisk tillhörighet och bakgrund inte spelar någon roll utan att platsens väsen i sig är inkluderande och gör alla som besöker den till jämlikar. Den franske sociologen Pierre Bourdieu använde begreppet det sociala rummet av positioner<sup>4</sup> för att påvisa hur klass, status och kulturellt kapital påverkar våra roller och positioneringar i det sociala samspelet och delar upp

<sup>4</sup> Distinction, Pierre Bourdieu, 1984, Routledge

människor i olika fraktioner, kan en tredje plats utifrån Oldenburgs analys bryta upp dessa positioner?

Processens olika delar i allt från planering, deltagarnas arbete och bidrag till projektet samt det slutgiltiga uppförandet kommer att dokumenteras med video och fotografi för att senare kunna visas dels som ett videoverk samt en artist's book där fotografi och dokumentation av processen presenteras.

Tanken är att den nya bybastun byggs på hjul. Detta för att på så sätt göra den mobil så den kan tas med och visas på fler platser. Med syftet att genom bastun kunna exemplifiera möjligheter, alternativa visioner och fungera som en inbjudan och katalysator för liknande gräsrotsinitiativ på andra platser. Utifrån tanken att byn existerar överallt och att oavsett plats om det är en småort, bruksort eller förort så finns behovet av inkluderande sociala rum, en tredje plats, en bybastu.